

หลักกฎหมายสำคัญที่ใช้ในสัญญาประกันภัยต่อ

ความหมายของการประกันภัยต่อ

แม้ว่าการประกันภัยต่อจะเป็นที่นิยมและมีการปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายในธุรกิจประกันภัย แต่เมื่อศึกษาค้นคว้าจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว ปรากฏว่าไม่มีการจำกัดความหมายของการประกันภัยต่อไว้เลย โดยเฉพาะในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการประกันภัยต่อไว้ ส่วนในพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 รวมทั้งประกาศของนายทะเบียนเกี่ยวกับการประกันภัยต่อ มีการกล่าวถึงการประกันภัยต่อ ในลักษณะของการกำกับ ดูแล และควบคุมการดำเนินธุรกิจประกันภัยต่อของบริษัทประกันภัย แต่ก็ไม่มีการจำกัดความหรือมีการอธิบายความหมายของการประกันภัยต่อแต่อย่างใด ดังนั้น การศึกษาหาความหมายของการประกันภัยต่อ จึงต้องศึกษาจากบทความ เอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันภัยต่อทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ซึ่งได้มีคำจำกัดความไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

คุณบุษรา อึ้งภากรณ์ เจ้าหน้าที่กรมการประกันภัย ได้ให้ความหมายของการประกันภัยต่อว่า

"การประกันภัยต่อ คือ การที่บริษัทประกันภัยหนึ่งร่อนส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดของการเสี่ยงภัยหนึ่ง ๆ ไปด้วยบริษัทอื่น ๆ บริษัทที่ร่อนการเสี่ยงภัยให้บริษัทอื่น เรียกว่า บริษัทผู้เอาประกันภัยต่อ (Ceding Company) และบริษัทที่ยอมรับร่อนการเสี่ยงภัยไว้ เรียกว่า บริษัทผู้รับประกันภัยต่อ (Reinsurer)"¹

¹บุษรา อึ้งภากรณ์, "การประกันภัยต่อ," เอกสารเย็บเล่มของกองประกันวินาศภัย กรมการประกันภัย, หน้า 1

คุณสุวรรณ ปิยะภาณี ได้อธิบายความหมายของการประกันภัยใน เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการประกันภัยต่อของบริษัทไทยรับประกันภัยต่อ จำกัด ว่า

"การประกันภัยต่อ (Reinsurance) คือ การกระจายความเสี่ยงภัย จากบริษัทหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า Insurer หรือ Ceding Company ไปยังอีกบริษัท หนึ่ง หรือหลาย ๆ บริษัทก็ได้ ซึ่งเรียกว่า Reinsurer"

จากหนังสือคู่มือวิชาการการประกันภัย เรียบเรียงโดยคณะอนุกรรมการ ค้นคว้าและวิชาการ สมาคมประกันวินาศภัย อธิบายไว้ว่า

"การประกันภัยต่อ (Reinsurance) หมายถึง การกระจายการ เสี่ยงภัยของผู้รับประกันภัยให้กับผู้รับประกันภัยด้วยกันเอง เนื่องจากความสามารถ ในการรับเสี่ยงภัยไว้เองของบริษัทมีจำกัด จึงกระจายการเสี่ยงภัยส่วนที่เหลือไป ให้กับผู้รับประกันภัยอื่น ๆ ซึ่งเรียกว่าผู้รับประกันภัยต่อ เป็นการตกลงกันระหว่าง บริษัทเอาประกันภัยต่อ ซึ่งเรียกว่า Ceding Company กับ บริษัทประกันภัยต่อ ซึ่งเรียกว่า Reinsurer โดยผู้เอาประกันภัย (Insured) ไม่มีสิทธิเรียกร้อง ตามสัญญาประกันภัยต่อนี้โดยตรงกับบริษัทรับประกันภัยต่อ แต่มีสิทธิเรียกร้องค่า สินไหมทดแทนจากบริษัทที่รับประกันภัยจากตนเท่านั้น (Ceding Company)"

ในพจนานุกรมศัพท์ประกันภัย อังกฤษ-ไทย (ฉบับราชบัณฑิตยสถาน) ให้ความหมายของการประกันภัยต่อว่า

"การประกันภัยต่อ หมายถึง การโอนการเสี่ยงภัยทั้งหมดหรือบางส่วน ที่ผู้รับประกันภัยรับไว้ไปให้แก่ผู้รับประกันภัยอีกรายหนึ่งหรือหลาย ๆ ราย ซึ่ง เรียกว่า ผู้รับประกันภัยต่อ"

William R. Vance กล่าวถึงการประกันภัยต่อว่า

"Reinsurance is a contract whereby the reinsurer agree to assume the whole or a part of a risk undertaken

by the original insurer"² ซึ่งหมายถึง การประกันภัยต่อเป็นสัญญาที่ผู้รับประกันภัยต่อตกลงที่จะรับประกันการเสี่ยงภัยทั้งหมดหรือบางส่วนที่ผู้รับประกันภัยรายแรกรับไว้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยการประกันภัยของฟิลิปปินส์ มาตรา 95 (Philippine Insurance Code) และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยการประกันภัยของรัฐ California ประเทศสหรัฐอเมริกา (California Insurance Code) มาตรา 620³ ได้บัญญัติถึงความหมายของการประกันภัยต่อเป็นอย่างเดียวกัน คือ

"A contract of reinsurance is one by which an insurer procures a third person to insure him against loss of liability by reason of such original insurance" ซึ่งมี ความหมายว่า สัญญาประกันภัยต่อ คือ การที่ผู้รับประกันภัยจัดหาบุคคลที่สามเพื่อเอาประกันภัยในความสูญเสียหรือความรับผิดชอบอันเกิดจากผลของการประกันภัยที่ผู้รับประกันภัยรายแรกได้รับประกันภัยไว้

ในคดี *Sticked V. Excess Insurance Company of America* ศาลสูงของรัฐโอไฮโอ อธิบายลักษณะของการประกันภัยต่อไว้ว่า

"A Contract whereby one for a consideration agrees to indemnify another wholly or partially against loss or liability by reason of a risk" สัญญาซึ่งฝ่ายหนึ่งตกลงที่จะชดเชยค่าสินไหมทดแทนทั้งหมด หรือบางส่วนให้แก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ในความสูญเสียหรือความรับผิดชอบจากการรับเสี่ยงภัยของตน

²Vance, R., William, Handbook on the Law of Insurance (West Publishing Co., 1951), p. 1065

³Kenneth, R., Thompson, Reinsurance (Philadelphia : Chilton Company, 1951), p.331

ตามที่กล่าวมาข้างต้น คำจำกัดความของการประกันภัยต่อจึงมีมากมาย แต่เราอาจเข้าใจความหมายได้ชัดเจนและง่ายที่สุดว่า

Reinsurance of an insurance of insurance

จากการค้นคว้าหาคำจำกัดความของการประกันภัยต่อ ด้วยความเคารพอย่างสูงต่อท่านผู้ให้คำจำกัดความบางท่าน ผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า "การประกันภัยต่อ หมายถึง การโอนการเสี่ยงภัยทั้งหมดหรือบางส่วนที่ผู้รับประกันภัยรับไว้ไปให้แก่ผู้รับประกันภัยอีกรายหนึ่ง..."

เนื่องจากโครงสร้างของการประกันภัยต่อ เป็นการที่ผู้รับประกันภัยต่อ กระจายความเสี่ยงภัยบางส่วนที่เกินขีดความสามารถที่จะรับไว้ได้ออกไป มิใช่เป็นการสละการเสี่ยงภัยไว้ให้ผู้อื่นรับเสี่ยงเองทั้งหมด และธรรมเนียมปฏิบัติของการประกันภัยต่อ (Reinsurance Custom) ที่ปฏิบัติกันมานาน หลักเกณฑ์หนึ่งกำหนดไว้ว่า ผู้เอาประกันภัยต่อมีหน้าที่ต้องรับเสี่ยงภัยบางส่วน (Obligation to carry a retention) ก่อนที่จะประกันภัยส่วนที่เหลือออก⁴ ถ้าผู้เอาประกันภัยต่อ (Ceding Company) เอาประกันภัยต่อในภัยที่รับไว้กับผู้รับประกันภัยต่อ (Reinsurer) ทั้งหมดโดยไม่เก็บภัยไว้เสี่ยงเองบ้าง ผู้เอาประกันภัยต่อ ย่อมไม่อยู่ในฐานะของผู้เอาประกันภัยต่อ แต่จะอยู่ในฐานะคนกลาง (Intermediary) ระหว่างผู้เอาประกันภัยกับผู้รับประกันภัยต่อ จึงเป็นการกระทำในลักษณะเป็นนายหน้าประกันภัย ซึ่งคงไม่ถูกต้องนัก ดังนั้น การประกันภัยต่อควรจะเป็นการโอนการเสี่ยงภัยเพียงบางส่วน มิใช่ทั้งหมดที่ผู้รับประกันภัยรับไว้

ดังนั้น ผู้เขียนขอจำกัดความหมายของการประกันภัยต่อว่า การประกันภัยต่อ คือ การที่บริษัทประกันภัย ซึ่งเรียกว่า ผู้เอาประกันภัยต่อได้นำส่วนหนึ่งของภัยที่ตนรับเสี่ยงไว้จากผู้เอาประกันภัย ไปทำการประกันภัยกับบริษัทประกันภัยรายอื่น ซึ่งเรียกว่า ผู้รับประกันภัยต่อ และผู้รับประกันภัยต่อตกลงชดเชยค่าสินไหม

⁴Gerathewohl, Klaus, Reinsurance Principles and Practices. Vol. 1. (N.P., 1981), P. 481

ทดแทนให้ผู้เอาประกันภัยต่อ หากผู้เอาประกันภัยต่อต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย
ชั้นต้น และผู้เอาประกันภัยต่อมีหน้าที่ชำระเบี้ยประกันภัยต่อเป็นการตอบแทน ทั้งนี้
เพื่อเป็นการกระจายการเสี่ยงภัย หรือลดความเสี่ยงจากความเสียหายที่ผู้เอา
ประกันภัยต่อต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย

จะเห็นได้ว่า จากความหมายของการประกันภัยต่อ เราอาจสรุปลักษณะ
สำคัญของสัญญาประกันภัยต่อ ได้ 4 ประการ คือ

1. การประกันภัยต่อเป็นสัญญาเพื่อการชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอา
ประกันภัยต่อ โดยผู้รับประกันภัยต่อเป็นผู้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยต่อ

2. การชดเชยค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัยต่อ เป็นการชดเชยค่า
สินไหมทดแทนบางส่วนของความรับผิดชอบของผู้เอาประกันภัยต่อที่เกิดจากกรมธรรม์
ประกันภัย (Original Policy)

3. สัญญาประกันภัยต่อ มีขึ้นเป็นเพียงการทำสัญญาธรรมดาที่มีผลผูกพัน
ตามเนื้อความแห่งสัญญาเท่านั้น แต่ถือว่าเป็นแบบหนึ่งของสัญญาประกันภัย⁵

4. การประกันภัยต่อทำให้เกิดสัญญาขึ้นสองฉบับ แบ่งแยกออกจากกัน
คือ สัญญาประกันภัย และสัญญาประกันภัยต่อ โดยสัญญาประกันภัยต่อ เป็นสัญญา
ประกันภัยอีกฉบับหนึ่ง ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับผูกพันกับสัญญาประกันภัยฉบับแรกหรือ
ฉบับเดิม และมีผลทำให้ผู้เอาประกันภัยชั้นต้นมีสิทธิสัญญาในสัญญาประกันภัยต่อ

ในบางครั้ง มีบุคคลบางกลุ่มเข้าใจว่า การประกันภัยต่อ ก็คือการ
ประกันภัยซ้อนอันเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง เพราะการประกันภัยต่อไม่ใช่
การประกันภัยซ้อน และการประกันภัยซ้อนก็ไม่ใช่การประกันภัยต่อ

การประกันภัยซ้อน (Over Insurance / Double Insurance)
หมายถึง การที่วัตถุที่เอาประกันภัยอันหนึ่ง มีการเอาประกันภัยโดยบุคคลคน
เดียวกัน เพื่อความวินาศภัยอันเดียวกัน โดยมีผู้รับประกันภัยตั้งแต่สองรายขึ้นไป⁶

⁵Kenneth, R., Thompson, Reinsurance, P. 195.

⁶กมล บัวสวรรค์, "การประกันภัยซ้อน," วารสารสำนักงานประกันภัย

ตามพจนานุกรมศัพท์ประกันภัย อังกฤษ-ไทย (ฉบับราชบัณฑิตยสถาน) ให้ความหมายของการประกันภัยซ้อนว่า

การประกันภัยซ้ำซ้อน (Double Insurance) หมายถึง การประกันภัย ซึ่งนำเอาภัยรายเดียวกัน ไปเอาประกันภัยซ้ำซ้อนมากกว่าหนึ่งบริษัท⁷

การประกันภัยซ้ำซ้อน จึงเป็นการที่ผู้เอาประกันภัยรายเดียว เอาประกันภัยทรัพย์สินเดียวกันกับบริษัทประกันภัยสองรายขึ้นไป เพื่อได้รับความคุ้มครองในวินาศภัยเดียวกัน

ส่วนการประกันภัยซ้อนนั้น เป็นการที่ผู้รับประกันภัยนำภัยบางส่วน ที่ตนรับเสี่ยงไว้จากผู้เอาประกันภัย ไปเอาประกันภัยกับบริษัทรับประกันภัยอีกทอดหนึ่ง การประกันภัยซ้อน จึงแตกต่างจากการประกันภัยต่อโดยสิ้นเชิง ซึ่งผู้เขียนสามารถสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. การประกันภัยซ้อนเกิดจากการกระทำของผู้เอาประกันภัย เอาประกันภัยกับบริษัทรับประกันภัยตั้งแต่สองรายขึ้นไป แต่การประกันภัยซ้อนนั้นเกิดจากการกระทำของผู้รับประกันภัยในการเอาประกันภัยต่อกับผู้รับประกันภัยด้วยกัน
2. การประกันภัยซ้อน เมื่อมีการประกันภัยซ้อน ผู้เอาประกันภัยยังอยู่ในฐานะผู้เอาประกันภัยอยู่ แต่การประกันภัยต่อ ผู้รับประกันภัยจะอยู่ในฐานะเป็นผู้เอาประกันภัย ซึ่งเราเรียกว่า ผู้เอาประกันภัยต่อ
3. วัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัยในสัญญาประกันภัยซ้อนเป็นทรัพย์สิน แต่การประกันภัยต่อวัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัยต่อเป็นความรับผิดชอบของผู้เอาประกันภัยต่อตามสัญญาประกันภัยที่ตนรับประกันภัยไว้
4. การประกันภัยซ้อน วัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัยต้องเป็นสิ่งเดียวกับที่สัญญาประกันภัยฉบับแรกให้ความคุ้มครอง แต่การประกันภัยต่อวัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัยต่อ ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งเดียวกับสัญญาประกันภัยฉบับแรก เพราะวัตถุประสงค์ที่เอา

⁷ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ประกันภัย อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (กรุงเทพฯ : บริษัท เพื่อนพิมพ์ จำกัด, 2534), หน้า 65.

ประกันภัยต่อ เป็นความรับผิดชอบของผู้เอาประกันภัยต่อ ตามสัญญาประกันภัยฉบับแรก
ที่ตนรับประกันภัยไว้⁸

กฎหมายไทยก็มีการบัญญัติเกี่ยวกับการประกันภัยซ้อนไว้ใน
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 870 และ มาตรา 871 มีข้อความว่า
"มาตรา 870 ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองรายหรือกว่านั้น
พร้อมกันเพื่อความวินาศภัยอันเดียวกัน และจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยรวมกัน
ทั้งหมดนั้น ท่วมจำนวนวินาศจริงไซ้ ท่านว่า ผู้รับประกันภัยชอบที่จะได้รับค่า
สินไหมทดแทนเพียงเสมอ จำนวนวินาศจริงแบ่งตามส่วนมากน้อยที่ตนได้รับประกัน
ภัยไว้

อันสัญญาประกันภัยทั้งหลาย ถ้าได้ลงวันเดียวกัน ท่านให้ถือว่า
ได้ทำพร้อมกัน

ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองราย หรือกว่านั้นสืบเนื่องเป็น
ลำดับกัน ท่านว่าผู้รับประกันภัยคนแรกจะต้องรับผิดชอบเพื่อความวินาศภัยก่อน ถ้าและ
จำนวนเงินซึ่งผู้รับประกันภัยคนแรกได้ใช้นั้นยังไม่คุ้มจำนวนวินาศภัยไซ้ ผู้รับ
ประกันภัยคนถัดไป ก็ยังต้องรับผิดชอบส่วนที่ยังขาดอยู่นั้นต่อ ๆ กันไป จนกว่าจะคุ้ม
วินาศ"

"มาตรา 871 ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองรายหรือกว่านั้น
พร้อมกันก็ดี หรือสืบเนื่องเป็นลำดับกันก็ดี ท่านว่าการที่ยอมสละสิทธิอันมีต่อผู้รับ
ประกันภัยรายหนึ่งนั้น ไม่กระทบกระทั่งถึงสิทธิ และหน้าที่ของผู้รับประกันภัย
รายอื่น ๆ"

กรณีนี้จะเห็นได้ว่า ตามกฎหมายไทยจะนำหลักการเฉลี่ย
(Contribution) มาใช้ ถ้ามีการเอาประกันภัยซ้อนไว้พร้อมกันหรือในวัน
เดียวกัน ผู้รับประกันภัยแต่ละรายจะต้องร่วมกันเฉลี่ยชดเชยค่าสินไหมทดแทน
ตามส่วนที่รับประกันภัยไว้

⁸กุมพล บัวสุวรรณค์, "การประกันภัยซ้อน," หน้า 7-8

ส่วนกรณีที่มีการเอาประกันภัยซ้อนต่างวันกัน ผู้รับประกันภัยรายแรกจะต้องรับผิดชอบค่าสินไหมทดแทนก่อน เมื่อชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามความรับผิดชอบของตนแล้ว ยังไม่ครบตามความเสียหายที่แท้จริง ผู้รับประกันภัยอันดับต่อมาจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนต่อไปจนครบ

ลอร์ด แมนฟิลด์ (Lord Mansfield) บิดาแห่งกฎหมายประกันภัย กล่าวไว้ในคำพิพากษาคดี *Golding v London Association* ปี ค.ศ. 1758 ว่า

"ถ้าผู้เอาประกันภัยได้รับค่าสินไหมทดแทนจนเป็นที่พอใจ ๖ จากผู้รับประกันภัยคนหนึ่งแล้ว จึงเป็นความยุติธรรมที่ผู้รับประกันภัยรายอื่นจะต้องจ่ายส่วนเฉลี่ยค่าสินไหมทดแทนนั้นให้กับเขา (ผู้รับประกันภัยรายที่จ่ายเงิน) ตามอัตราส่วนของความเสียหายที่เขาเหล่านั้นได้รับประกันภัยไว้"⁹

หลักกฎหมายอังกฤษ จึงได้บัญญัติหลักการเฉลี่ย ๖ ในกรณีที่มีการประกันภัยซ้อนไว้ใน *Marine Insurance Act 1906* มาตรา 32 ซึ่งมีหลักว่า

"ผู้เอาประกันภัยซ้อนสามารถเรียกร้องให้ผู้รับประกันภัยคนใดคนหนึ่งชดเชยค่าสินไหมทดแทนทั้งหมด โดยไม่เกินจำนวนความเสียหายที่แท้จริง และผู้รับประกันภัยที่จ่ายค่าสินไหมทดแทนแต่เพียงผู้เดียว ย่อมมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ผู้รับประกันภัยรายอื่นชำระค่าสินไหมทดแทน ตามอัตราส่วนของแต่ละคนที่รับประกันภัยไว้"

หลักเกณฑ์นี้ ได้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติสำหรับการประกันภัยประเภทอื่น ๆ¹⁰ ซึ่งการกำหนดให้มีการเฉลี่ยค่าสินไหมทดแทนตามสัดส่วนนั้น ก็เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและเป็นธรรมต่อผู้รับประกันภัยด้วยกัน

⁹สิทธิโชค ศรีเจริญ, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย (กรุงเทพฯ : ประชุมทองการพิมพ์, 2520), หน้า 110

¹⁰กมล บัวสวรรค์, "การประกันภัยซ้อน," หน้า 11

สำหรับมาตรา 870 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้คัดลอกมาจากกฎหมายญี่ปุ่น โดยข้อความในวรรคสามของมาตรา 870 นั้น ไม่ได้ใช้หลักการเฉลี่ยเช่นเดียวกับกฎหมายอังกฤษ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ไม่น่าจะเกิดความเป็นธรรม (Equitable Principles) เพราะสิทธิในการเฉลี่ยค่าสินไหมทดแทน ควรจะเท่าเทียมกัน การชดเชยค่าสินไหมทดแทนควรจะเป็นไปตามสัดส่วน (Pro Rata) ที่ได้รับประกันภัยไว้ ทั้งนี้ โดยไม่คำนึงว่า การประกันภัยซ้อนจะทำในวันเดียวกันหรือไม่

ดังนั้น มาตรา 870 ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับความเป็นธรรม และข้อความที่แก้ไขอาจมีเนื้อความทำนองนี้

"มาตรา 870 ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองรายหรือกว่านั้นพร้อมกันหรือสืบเนื่องเป็นลำดับกัน เพื่อวินาศภัยอันเดียวกัน ผู้รับประกันภัยแต่ละรายต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามจำนวนวินาศจริง แบ่งตามส่วนมากน้อยที่ตนได้รับประกันภัยไว้

ถ้าจำนวนซึ่งเอาประกันภัยรวมกันทั้งหมดท่วมจำนวนเงินวินาศจริงไว้ ท่านว่าผู้รับประโยชน์ชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพียงเสมอจำนวนวินาศจริงเท่านั้น"

นอกจากการประกันภัยซ้อนแล้ว ยังมีการประกันภัยอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ควรทำความเข้าใจ เพราะมีส่วนสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับการประกันภัยต่อนั้นคือการประกันภัยช่วง (Retrocession)*

การประกันภัยช่วง คืออะไร

ในตำราต่างประเทศได้ให้ความหมายของการประกันภัยช่วง ไว้ว่า

*การประกันภัยช่วง ในพจนานุกรมศัพท์ประกันภัย อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เรียกว่า การประกันภัยต่อช่วง ซึ่งหมายถึง การที่ผู้รับประกันภัยต่อนำภัยที่รับประกันภัยต่อไว้ไปเอาประกันภัยต่ออีกช่วงหนึ่ง

"Retrocession simply means the reinsurance of a reinsurance"¹¹

หากจะแปลความหมายข้างต้นแล้ว ย่อมหมายความว่า การประกันภัยช่วง ก็คือ การประกันภัยต่อของงานประกันภัยต่อ เมื่อผู้รับประกันภัยต่อรับประกันภัยต่อมาจากผู้เอาประกันภัยต่อ แล้วผู้รับประกันภัยต่อไม่สามารถรับเสี่ยงเองทั้งหมด หรือไม่ต้องการรับเสี่ยงเอง ผู้รับประกันภัยต่อก็จะนำภัยนี้ไปเอาประกันภัยต่อกับบริษัทประกันภัยอีกทอดหนึ่ง ภัยจะได้รับค่าส่วนลด (Overriding Commission) เป็นค่าตอบแทน สำหรับการส่งงานให้บริษัทประกันภัยนั้น และการที่ผู้รับประกันภัยต่อประกันภัยช่วงออกไป ผู้รับประกันภัยต่อจะอยู่ในฐานะเป็นผู้เอาประกันภัยต่อ (Ceding Company)

เปรียบเทียบสัญญาประกันภัยต่อกับสัญญาประกันภัย

แม้ว่าสัญญาประกันภัยต่อจะเป็นสัญญาประกันภัยอย่างหนึ่ง ซึ่งสามารถนำเอาหลักพื้นฐานการประกันภัยมาซึ่งบังคับโดยอนุโลม แต่การประกันภัยต่อก็ยังมีลักษณะที่แตกต่างไปจากสัญญาประกันภัย โดยเฉพาะสัญญาประกันวินาศภัยซึ่งสามารถสรุปได้พอสังเขป ดังนี้

1) การชดเชยค่าสินไหมทดแทน

สัญญาประกันภัย โดยเฉพาะสัญญาประกันวินาศภัย เป็นสัญญาชดเชยค่าสินไหมทดแทน สำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง ซึ่งการชดเชยค่าสินไหมทดแทนนั้น สามารถกระทำได้ 4 ประการ คือ การจ่ายเป็นเงิน การซ่อมแซมทรัพย์สินที่เอาประกันภัย (Repair) การหาทรัพย์สินอื่นมาทดแทนทรัพย์สินที่เอาประกันภัย (Replacement) และการกลับคืนสู่สภาพเดิม (Reinstatement)

¹¹ เปรม ศาสตรียังกุล, "การประกันภัยต่อ," หน้า 28.

สัญญาประกันภัยต่อ เป็นสัญญาชดเชยค่าสินไหมทดแทนสำหรับความ
 รับผิดชอบที่ผู้เอาประกันภัยต่อมีต่อผู้เอาประกันภัยตามสัญญาประกันภัย ซึ่งการชำระ
 ค่าสินไหมทดแทนจะชำระเป็นตัวเงินเท่านั้น

2) การสิ้นสุดของสัญญาเมื่อครบกำหนด

สัญญาประกันภัยโดยทั่วไปจะมีระยะเวลาคุ้มครองที่แน่นอน สัญญา
 ประกันวินาศภัย ส่วนใหญ่กำหนดระยะเวลา 1 ปี ส่วนสัญญาประกันชีวิตก็มีระยะ
 เวลาที่แน่นอนเช่นกัน เมื่อครบกำหนดแล้วสัญญาจะสิ้นสุดผลบังคับทันที โดยไม่ต้องมีคู่
 สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งบอกเลิกสัญญาก่อน

สัญญาประกันภัยต่อแบบทำสัญญาล่วงหน้า (Reinsurance
 Treaty) จะกำหนดระยะเวลาคุ้มครองประมาณ 1 ปี โดยทางปฏิบัติมีเงื่อนไข
 ว่าจะต้องมีการแจ้งบอกเลิกสัญญา (Notice of Cancellation) โดยแจ้งให้
 ทราบล่วงหน้า 3 เดือนก่อนวันสิ้นสุดสัญญาของทุกปี ทั้งนี้ ก็เพื่อประโยชน์ในการ
 เจรจาถึงการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเงื่อนไขต่าง ๆ ในสัญญา เพื่อให้มีผลบังคับในปี
 ถัดไปหากไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแจ้งการบอกเลิกสัญญา ก็จะถือว่าสัญญานั้นมีผลใช้
 บังคับต่อไป โดยอัตโนมัติตามเงื่อนไขเดิม

3) ผู้เอาประกันภัย

สัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัย หมายถึง คู่สัญญาฝ่ายที่ตกลงจะ
 ส่งเบี้ยประกันภัย ซึ่งเป็นได้ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล

สัญญาประกันภัยต่อ ผู้เอาประกันภัยต่อ หมายถึง คู่สัญญาฝ่ายที่
 กระจายการเสี่ยงภัยที่ตนรับประกันภัยไว้ไปให้คู่สัญญาอีกฝ่าย โดยชำระเบี้ยประกัน
 ภัยต่อเป็นการตอบแทน ซึ่งผู้เอาประกันภัยต่อต้องเป็นนิติบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้
 ประกอบธุรกิจประกันภัยเท่านั้น ผู้เอาประกันภัยต่อจึงต้องประกอบธุรกิจประกันภัย
 ในรูปของบริษัท จำกัด

4) หลักการตีความในสัญญา

การตีความในสัญญาประกันภัย สัญญาประกันภัยโดยทั่วไป ผู้รับ
 ประกันภัยจะเป็นผู้เขียนและร่างถ้อยคำขึ้นมาฝ่ายเดียว โดยผู้ใช้ผู้เชี่ยวชาญใน
 ธุรกิจประกันภัยด้านนั้น ๆ และนักกฎหมายเป็นผู้ร่างขึ้น สัญญาประกันภัยที่ดี

กรมธรรม์ประกันภัยก็ดี มักจะมีถ้อยคำที่คุ้มครองประโยชน์ต่อบริษัทประกันภัย แม้ว่ากรมธรรม์ประกันภัยนั้น จะต้องส่งให้กรรมการประกันภัยพิจารณาให้ความเห็นชอบ ก่อนที่จะนำไปใช้ก็ตาม

ดังนั้น กรณีที่เกิดข้อเคลือบคลุมหรือสงสัยขึ้นเกี่ยวกับถ้อยคำในสัญญาประกันภัย หรือ กรมธรรม์ประกันภัย ศาลจะตีความให้เป็นประโยชน์แก่ผู้เอาประกันภัย เนื่องจาก กิจกรรมประกันภัยเป็นกิจการอันกระทบกระทั่งถึงความปลอดภัยและพาสุขแห่งสาธารณชน เป็นกิจการอันมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เมื่อผู้รับประกันภัยเป็นผู้ร่างถ้อยคำนั้นเอง ผู้รับประกันภัยจะอาศัยถ้อยคำอันเคลือบคลumnนั้นเป็นประโยชน์แก่ตนหาได้ไม่ ศาลจึงตีความไปในทางที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เอาประกันภัย โดยตีความในนัยที่เป็นผลบังคับได้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงหลักความยุติธรรมเป็นหลัก¹² เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 621/2527 เจื่อนไขกรมธรรม์ประกันภัยที่ว่า ผู้เอาประกันภัยจะต้องไม่ตกลงยินยอมเสนอหรือให้สัญญาว่าจะชดใช้ค่าเสียหายให้แก่บุคคลใดโดยไม่ได้ได้รับความยินยอมจากบริษัท และที่ว่า การประกันภัยไม่คุ้มครองความรับผิดชอบที่เกิดจาก ความรับผิดชอบรับตามสัญญา ซึ่งความรับผิดชอบนั้นจะไม่เกิดขึ้นหากปราศจากสัญญานั้น เป็นการกำหนดเพื่อป้องกันมิให้ผู้เอาประกันภัยไปตกลงชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอก ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยเป็นฝ่ายถูกเท่านั้น แต่กรณีเป็นฝ่ายผิด จะเอาเงื่อนไขดังกล่าวมาใช้บังคับไม่ได้ เพราะถึงอย่างไร ผู้รับประกันภัยก็ต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนอย่างแน่นอนอยู่แล้ว¹³

ส่วนการตีความในสัญญาประกันภัยต่อ คู่สัญญาประกันภัยต่อมีฐานะเท่าเทียมกันในด้านความรอบรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ในธุรกิจประกันภัย

¹²ประสิทธิ์ ภิรมย์กุล, การตีความสัญญาประกันภัยและกรมธรรม์ประกันภัย (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2534) หน้า 19-21

¹³ประกันวินาศภัย, สมาคม, คำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับธุรกิจประกันภัย (กรุงเทพมหานคร : สมาคมประกันวินาศภัย, 2531) 1 : 72

การตีความในสัญญาประกันภัยต่อ เมื่อพิเคราะห์ถึงสถานะหรือสภาพของคู่สัญญาประกันต่อแล้ว ย่อมต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายทำให้ไม่สามารถนำหลักการตีความในสัญญาประกันภัยมาใช้กับสัญญาประกันภัยต่อได้ หากต้องมีการตีความกรณีที่มีข้อสงสัยหรือเคลือบคลุม จะต้องตีความโดยคำนึงประโยชน์ของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ให้นำฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับประโยชน์มากกว่ากัน¹⁴ รวมทั้งการคำนึงถึงความต้องการของคู่สัญญาในทางสุจริตด้วย โดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณี และวิธีที่ปฏิบัติต่อกันเป็นสำคัญ

5) วัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัย

สัญญาประกันภัย วัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัยจะแตกต่างกันไป คือ ถ้าเป็นการประกันวินาศภัย วัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัย อาจเป็นทรัพย์สิน เช่น อาคาร บ้าน พักอาศัย รถยนต์ หรือเรือเดินทะเล หรืออาจเป็นความรับผิดชอบตามกฎหมาย ซึ่งผู้เอาประกันภัยมีต่อบุคคลอื่น ถ้าเป็นการประกันชีวิต วัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัย ได้แก่ ชีวิตของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้เอาประกันภัย หรือ ชีวิตของผู้เอาประกันภัยเอง ส่วนวัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัยต่อในสัญญาประกันภัยต่อ เป็นได้ประการเดียว คือ ความรับผิดชอบของผู้เอาประกันภัยต่อที่มีต่อผู้เอาประกันภัยตามสัญญาประกันภัย

หลักกฎหมายที่ใช้บังคับในสัญญาประกันภัยต่อ

1. หลักกฎหมายนิติกรรมสัญญา

เนื่องจากสัญญาประกันภัยต่อ เป็นสัญญาแบบหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากสัญญาประกันภัยโดยทั่วไป จึงมีลักษณะ เป็นเอกเทศสัญญา ลักษณะหนึ่ง ฉะนั้น ต้องนำหลักกฎหมายเกี่ยวกับสัญญามาใช้กับสัญญาประกันภัยต่อ

¹⁴Gerathewohl, Klaus, Reinsurance Principles and Practice, pp. 458-459.

ด้วย คู่สัญญาจึงต้องมีสภาพเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย* และมีความสามารถในการทำนิติกรรม โดยแสดงเจตนาเสนอสนองตรงกันในการทำประกันภัยต่อ ซึ่งมีวัตถุประสงค์อันไม่เป็นการต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย ไม่เป็นการพนันวิสัย หรือไม่เป็นการขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

คำพิพากษาฎีกาที่ 1564/2525 สัญญาประกันภัย กฎหมายมิได้กำหนดแบบแห่งนิติกรรมไว้ เพียงแต่บังคับให้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือตัวแทนเป็นสำคัญ มิฉะนั้นจะฟ้องร้องให้บังคับคดีมิได้ ดังนั้น สัญญาประกันภัยจึงเกิดขึ้น เมื่อมีการแสดงเจตนาทำคำเสนอคำสนองถูกต้องตรงกัน และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 867 วรรคสอง กำหนดให้มีการส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัย ฉะนั้น ข้อสัญญาและเงื่อนไขการประกันภัยจึงต้องถือตามกรมธรรม์ประกันภัยด้วย มิใช่เฉพาะเท่าที่ปรากฏในคำเสนอและคำสนองเท่านั้น¹⁵

คดี Merchants Marine Insurance Company V. Liverpool Marine & General Insurance Company (1928) ตัดสินว่า กรณีที่ผู้เอาประกันภัยต่อชดใช้ค่าสินไหมทดแทน โดยที่ไม่มีความรับผิดชอบภายใต้กรมธรรม์ประกันภัย ผู้รับประกันภัยต่อไม่ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แม้ว่ากรมธรรม์ประกันภัยต่อจะมีเงื่อนไขว่า "to pay as may be paid thereon" เพราะเมื่อตีความประโยคนี้แล้วย่อหมายถึง "to pay as may be liable to pay thereon"¹⁶ ดังนั้น ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้รับประกันภัยต่อต้องชำระให้ผู้เอาประกันภัยต่อ ต้องไม่นอกเหนือไปจากขอบเขตความรับผิดชอบของผู้เอาประกันภัยต่อที่มีอยู่ตามกรมธรรม์ประกันภัย

*ในประเศอังกฤษ ผู้รับประกันภัยต่อไม่จำเป็นต้องมีฐานะเป็นนิติบุคคล

¹⁵คำพิพากษาฎีกา ประຈำพุทธศักราช 2525 (กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา, 2526), หน้า 1223-1224

¹⁶C.E. Gdding, The Law and Practice of Reinsurance (London : London Witherby & Co., Ltd, n.d.), p.12

2. หลักกฎหมายประกันภัย

สำหรับกฎหมายไทย ยังไม่มีหลักกฎหมายใดที่ใช้บังคับได้ โดยเฉพาะในสัญญาประกันภัยต่อ จึงเกิดปัญหาขึ้นว่าจะนำหลักกฎหมายใดมาใช้บังคับ หากมีคดีขึ้นสู่ศาล แม้ว่ากฎหมายไทยจะมีบทบัญญัติในเรื่องของการประกันภัยคำจูน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 887-888 ซึ่งมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับการประกันภัยต่อ คือ เป็นการประกันภัยความรับผิดเช่นเดียวกัน แต่ก็มีความแตกต่างกัน จึงไม่สามารถนำมาใช้บังคับได้

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าจะต้องนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 มาใช้พิจารณา ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า

"อันกฎหมายนั้น ท่านว่าต้องใช้นับรรดากรณีซึ่งต้องด้วยบทบัญญัติใด ๆ แห่งกฎหมายตามตัวอักษร หรือตามความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้น

เมื่อใดไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ท่านาให้วินิจฉัยคดีนั้น ตามคลองจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น

ถ้าและไม่มีจารีตประเพณีเช่นว่านั้น ท่านาให้วินิจฉัยคดีอาศัย เทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และถ้าบทบัญญัติกฎหมายเช่นนี้ก็ไม่มีด้วยไซ้ ท่านาให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป"

เมื่อพิจารณามาตรา 4 แล้ว เห็นได้ว่าลักษณะของการทำสัญญาประกันภัยต่อนี้ ไม่มีทั้งบทบัญญัติใด ๆ แห่งกฎหมายตามตัวอักษร และจุดมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้นเรื่องนั้น ๆ อีกทั้งไม่มีคลองจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นที่จะสามารถนำมาปรับใช้กับกรณีของการประกันภัยต่อได้

ส่วนการเทียบเคียงบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง เมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะพบบทบัญญัติที่เกี่ยวกับเรื่องการประกันภัยคำจูนในมาตรา 887-888 ดังนั้น การพิจารณาการรับบทบัญญัติที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง (Gesetzesanalogic)¹⁷ ของบทบัญญัตินั้นเรื่องของการประกันภัยคำจูนจะ

¹⁷ปรีดี เกษมทรัพย์, ดร., กฎหมายแพ่งหลักทั่วไป (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2535) หน้า 88

พบว่า การประกันภัยค่าจูน เป็นการประกันภัยความรับผิดของผู้เอาประกันภัย ซึ่งเป็นความรับผิดที่เกิดขึ้นโดยผลของการละเมิดหรือบทบัญญัติของกฎหมายแต่สำหรับกรณีของการประกันภัยต่อเป็นเรื่องของการประกันภัยความรับผิดที่เกิดขึ้นโดยผลของสัญญา ซึ่งลักษณะของการประกันภัยค่าจูนไม่สามารถจะนำมาเป็นบทบัญญัติที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง สำหรับการประกันภัยต่อเพราะเหตุว่า บทบัญญัติในเรื่องของการประกันภัยค่าจูนเป็นบทบัญญัติที่พิเศษที่กเว้นจากหลักทั่วไป (Jussingulare) ของการประกันภัยที่ให้สิทธิบุคคลภายนอกเข้ามามีสิทธิบังคับได้โดยตรงกับผู้รับประกันภัยซึ่งเป็นคู่สัญญาประกันภัย

การประกันภัยต่อเป็นกระบวนการหรือวิธีการหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นจากการดำเนินธุรกิจประกันภัย ซึ่งกระบวนการของงานประกันภัยต่อเองนั้น ไม่ได้มีการปฏิบัติเหมือนกับการประกันภัย เช่น

ในสัญญาประกันภัย เมื่อผู้เอาประกันภัยได้ตกลงทำประกันภัยกับบริษัทประกันภัยแล้ว บริษัทประกันภัยจะต้องออกกรมธรรม์ประกันภัยตามแบบที่ได้รับการอนุมัติจากนายทะเบียน ซึ่งกรมธรรม์ประกันภัยนี้เอง ถือเป็นหลักฐานเป็นหนังสือที่ผู้เอาประกันภัยสามารถนำมาชี้ฟ้องร้องบังคับคดีกับบริษัทประกันภัย ถ้าบริษัทประกันภัยไม่ชำระหนี้ค่าสินไหมทดแทน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 867

สำหรับสัญญาประกันภัยต่อ ถ้าเป็นการประกันภัยต่อแบบเฉพาะราย การตกลงทำสัญญากันส่วนใหญ่มักจะติดต่อผ่านทางโทรศัพท์ เมื่อตกลงทำสัญญากันแล้วจะมีการเซ็นใบบินเสนอ (Slip) เพื่อผูกพันกันตามเงื่อนไขและสาระสำคัญของที่ระบุไว้ในใบบินเสนอนั้น จะไม่มีการออกกรมธรรม์ประกันภัยต่อแต่อย่างใด และถ้าเป็นการประกันภัยต่อแบบทำสัญญาล่วงหน้า เมื่อเจรจาตกลงกันเรียบร้อยแล้ว ทางผู้เอาประกันภัยต่อจะส่งใบบินเสนอ (Slip) ให้กับผู้รับประกันภัยต่อเซ็นเพื่อเป็นหลักฐานผูกพันกันตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในใบบินเสนอนั้น หลังจากนั้นก็จะมีการทำสัญญา (Reinsurance Wording) ซึ่งกำหนดเงื่อนไขและสาระสำคัญตรงตามที่ได้ระบุไว้ในใบบินเสนอนั้น เพื่อให้คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายได้ลงนามในสัญญา

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าในทางปฏิบัติ สัญญาประกันภัยต่อจะไม่มี การออกกรมธรรม์ประกันภัยต่อแต่อย่างใด เพราะฉะนั้น ธุรกิจประกันภัยต่อไม่ สามารถฟ้องร้องบังคับคดี โดยอาศัยกรมธรรม์ประกันภัยต่อ เช่นเดียวกับการ ประกันภัยได้ ถึงแม้ว่าการประกันภัยต่อจะเป็นกระบวนการหนึ่งที่เกิดขึ้นในธุรกิจ ประกันภัย แต่ก็ไม่สามารถนำหลักกฎหมายประกันภัย มาบังคับใช้กับการประกันภัย ต่อได้ทั้งหมด จะนำมาใช้ได้ก็บางกรณีเท่าที่เทียบเคียงได้เท่านั้น

สัญญาประกันภัยต่อ นั้น ตามหลักปฏิบัติสากลถือว่าในสัญญาประกัน ภัยต่อความซื่อสัตย์ สุจริต ของคู่สัญญาประกันภัยต่อ เป็นสิ่งที่สำคัญอันพึงปฏิบัติต่อกัน จึงเป็นสัญญาประเภทหนึ่งที่ต้องอาศัยความซื่อสัตย์สุจริต เรียกว่า เป็น "Contract Of The Utmost Good Faith" ซึ่งตรงกับภาษาลาตินว่า "Contract Uberrimae Fidel" คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายจะต้องแสดงเจตนา บริสุทธิ์ต่อกัน เปิดเผยความจริงทั้งหมด ไม่แถลงข้อความอันเป็นเท็จ สำหรับ กฎหมายประกันภัยของไทยได้มีบัญญัติเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตไว้ โดยกำหนด ให้นำเอาประกันภัยมีหน้าที่ในการเปิดเผยข้อความจริง ไม่ปกปิดข้อความเท็จต่อ ผู้รับประกันภัยไว้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 ว่า

"ถ้าในเวลาทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยก็ดี หรือนกรณี ประกันชีวิต บุคคลอันการชำระเงินยอมอาศัยความทรงชีพ หรือมรณะของเขาก็ดี รั้อยู่แล้วละเว้นเสียไม่เปิดเผยข้อความจริง ซึ่งอาจจะได้จูงใจผู้รับประกันภัยให้ เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้น หรือให้บอกค่าไม่ยอมทำสัญญา หรือรั้อยู่แล้วแถลง ข้อความนั้นเป็นเท็จหรือ ท่านว่าสัญญานั้นเป็นโรมฉิยะ "

นอกจาก กฎหมายไทยจะบัญญัติโดยชัดแจ้ง ให้นำเอาประกันภัย มีหน้าที่เปิดเผยข้อความจริงแล้ว ในกรมธรรม์ประกันภัยต่าง ๆ ก็ดี กรมการ ประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ ยังได้อนุมัติแบบกรมธรรม์ประกันภัยฉบับมาตรฐานให้ บริษัทประกันภัยนาไปรษณีย์ โดยกำหนดเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันภัยให้ผู้เอา ประกันภัย มีหน้าที่เปิดเผยข้อความจริงด้วย

แม้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือแม้กระทั่งกรมธรรม์ ประกันภัยก็ดี ไม่ได้กำหนดถึงหน้าที่ของผู้รับประกันภัยไว้ เช่นเดียวกับผู้เอา

ประกันภัย แต่ก็มิได้หมายความว่าผู้รับประกันภัยไม่ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติหลักความสุจริตในการทำสัญญาไว้ในเรื่องการแสดงเจตนา ซึ่งอยู่ในบททั่วไป และสามารถนำไปใช้กับสัญญาได้ทุกประเภทและทุกกรณีอยู่แล้ว

ในประเทศอังกฤษ หน้าทำนองเรื่องความสุจริตอย่างยิ่งเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อความจริง ไม่ได้กำหนดแต่เฉพาะทางผู้เอาประกันภัยเท่านั้น ผู้รับประกันภัยก็ต้องมีหน้าที่นี้ด้วย¹⁸

3. ประเพณีปฏิบัติในการประกันภัยต่อ (Reinsurance Custom)

แม้ว่าจะนำหลักกฎหมายเรื่องนิติกรรมสัญญาและหลักกฎหมายประกันภัยมาใช้ในสัญญาประกันภัยต่อแล้ว แต่การพิจารณาความสัมพันธ์ทางกฎหมายในสัญญาประกันภัยต่อ ย่อมไม่สามารถนำมาวินิจฉัยปัญหาข้อพิพาท หรือแม้กระทั่งเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญาได้โดยลำพัง โดยปราศจากการนำประเพณีที่ปฏิบัติในการประกันภัยต่อ (Reinsurance Custom) มาประกอบการพิจารณา ในกรณีที่ไม่มีความหมายบัญญัติไว้หรือบัญญัติไว้ไม่ชัดเจน ประเพณีประกันภัยต่อที่เป็นกฎเกณฑ์ซึ่งปฏิบัติกันจนเป็นหลักสากล จะถูกนำมาใช้บังคับกับกรณีนั้น¹⁹

ประเพณีการประกันภัยต่อวิวัฒนาการมาจากหลัก หรือโครงสร้างพื้นฐานของงานประกันภัยต่อ และการปฏิบัติต่อกันในธุรกิจประกันภัยต่ออันเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน รวมทั้งการสร้างกฎเกณฑ์จากความเป็นธรรมเนียมการประกอบธุรกิจประกันภัยต่อร่วมกัน

¹⁸Michael Parkington, Macgillivray & Parkington On Insurance law (London : Sweet & Maxwell, 1975), p. 261

¹⁹มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิทยาการจัดการ, เอกสารการเรียนชุดวิชาหลักการประกันภัย หน่วยที่ 1-8 (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532), หน้า 124.

ในประเทศเยอรมัน ข้อพิพาทในสัญญาประกันภัยต่อ แทบจะ
ทุกคดีจะตัดสินกัน โดยอาศัยประเพณีการประกันภัยต่อมาเป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัย
ซึ่งประเพณีประกันภัยต่อนี้ นิยมใช้กันแพร่หลายจนกลายเป็นหลักปฏิบัติระหว่าง
ชาติ (International Reinsurance)²⁰

ประเพณีการประกันภัยต่อ ที่ปฏิบัติกันจนกลายเป็นสิทธิและหน้าที่
ของคู่สัญญาที่พึงปฏิบัติต่อกัน อันเป็นหลักเกณฑ์ที่ยอมรับและใช้เป็นหลักปฏิบัติระหว่าง
นานาชาติ ได้แก่

1. ธรรมเนียมปฏิบัติที่ผู้รับประกันภัยต่อจะต้องผูกพันต่อการ
กระทำหรือการดำเนินงานของผู้เอาประกันภัยต่อ²¹ (The Follow The
Fortunes Principle)

ผู้รับประกันภัยต่อจะต้องผูกพันในส่วนได้ส่วนเสียต่อสิ่งที่
เกิดขึ้น เนื่องจากการดำเนินงานของผู้เอาประกันภัยต่อ เช่น กรณีที่ผู้เอาประกัน
ภัยต่อดำเนินการเกี่ยวกับการชดเชยค่าสินไหมทดแทน ถ้าผู้เอาประกันภัยต่อ
ดำเนินการโดยสุจริต (Good Faith) ผู้รับประกันภัยต่อย่อมผูกพันต่อการกระทำ
นั้น แม้ว่าผู้เอาประกันภัยต่อจะดำเนินการโดยไม่ได้ขอความยินยอมหรือไม่ได้
ปรึกษากับผู้รับประกันภัยต่อก่อน

ธรรมเนียมปฏิบัติข้อนี้ ส่วนใหญ่แล้วจะถูกกำหนดไว้ในสัญญา
ประกันภัยต่อแบบกำหนดสัดส่วนแน่นอน ซึ่งกำหนดให้ผู้รับประกันภัยต่อมีความรับผิดชอบ
ในการกระทำของผู้เอาประกันภัยต่อทุกกรณี ตามที่ได้ระบุไว้ในสัญญา

2. การให้สิทธิผู้เอาประกันภัยต่อที่จะดำเนินการกิจประกันภัย
ด้วยตนเอง (The Right To Business Management)

การประกันภัยต่อเป็นการที่ผู้เอาประกันภัยต่อ โอนความ
เสี่ยงภัยให้กับผู้รับประกันภัยต่อ ซึ่งการโอนความเสี่ยงภัยนั้น เป็นการโอนความ

²⁰Gerathewohl, Klaus, Reinsurance Principles and Practices, P. 464

²¹Gerathewohl, Ibid, p. 464

เสี่ยงภัยทางการเงิน (Economic Term) เท่านั้น ส่วนความรับผิดชอบของผู้เอาประกันภัยต่อทางด้านกฎหมาย (Legal Term) ไม่ได้เอนตามไปด้วย²² สัญญาประกันภัยต่อ จึงไม่ทำให้ความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างผู้เอาประกันภัยกับผู้เอาประกันภัยต่อสิ้นสุดลงแต่อย่างใด ผู้เอาประกันภัยต่อยังคงรับผิดชอบเป็นส่วนตัวต่อผู้เอาประกันภัยตามกรมธรรม์ประกันภัยทำให้ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิตัดสินใจและบริหารธุรกิจประกันภัยด้วยตนเอง

ธรรมเนียมปฏิบัติ ซึ่งก่อให้เกิดสิทธิต่อผู้เอาประกันภัยต่อข้อนี้ ผู้เขียนเห็นว่า น่าจะมีสาเหตุมาจากความคล่องตัวในการดำเนินการธุรกิจประกันภัยมากกว่าเกิดจากความจำเป็นทางด้านกฎหมาย เนื่องจาก การที่ผู้รับประกันภัยต่อจะเข้ามาจัดการเกี่ยวกับงานที่ตนรับประกันภัยต่อมา ย่อมเป็นไปด้วยความยุ่งยาก อย่างเช่น เมื่อเกิดวินาศภัยขึ้น การที่ผู้รับประกันภัยต่อเข้ามาดำเนินการประเมินค่าเสียหายแต่ละครั้ง จะทำให้สิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่าย ซึ่งไม่คุ้มกับการที่รับงานประกันภัยต่อมา จึงเป็นการสมควรที่ผู้เอาประกันภัยต่อจะเป็นผู้มีสิทธิในการจัดการงานประกันภัยต่อแทน แต่ทั้งนี้ ผู้เอาประกันภัยต่อจะต้องดำเนินการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้รับประกันภัยต่อเป็นหลัก

ปกติทั่วไป สิทธิที่ผู้เอาประกันภัยต่อจะดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจประกันภัย ได้แก่²³

- สิทธิในการทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยต่อมีสิทธิในการตัดสินใจเลือกภัยที่รับเสี่ยง และเลือกรับประกันภัยกับบุคคลใดก็ได้ มีสิทธิกำหนดเงื่อนไขในสัญญาประกันภัย และกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัย
- สิทธิในการจัดการเกี่ยวกับกรมธรรม์ประกันภัย ผู้เอาประกันภัยต่อมีอำนาจตกลงแก้ไขเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญของกรมธรรม์ประกันภัยกับ

²²Gerathewohl, Ibid, p. 463

²³Gerathewohl, Ibid, pp. 469-470.

ผู้เอาประกันภัย ภายหลังจากการออกกรมธรรม์ประกันภัยแล้ว เช่น การเพิ่มจำนวนเงินเอาประกันภัย การลดเบี้ยประกันภัย ฯลฯ

- สิทธิในการดำเนินการเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทน เช่น ให้อำนาจผู้เอาประกันภัยต่อพิจารณาชำระค่าสินไหมทดแทน ซึ่งผู้เอาประกันภัยเรียกร้องมา หรือปฏิเสธการชำระค่าสินไหมทดแทนดังกล่าว หรือต่อสู้ฟ้องร้องบังคับคดีกับบุคคลภายนอกเพื่อเข้ารับช่วงสิทธิ โดยไม่ต้องขอความเห็นชอบจากผู้รับประกันภัยต่อก่อน

อย่างไรก็ตาม ผู้เอาประกันภัยต่อไม่อาจใช้สิทธิดังกล่าวในกรณีที่มีการทำประกันภัยต่อแบบเฉพาะราย เนื่องจากขัดกับลักษณะของการทำประกันภัยต่อแบบเฉพาะรายซึ่งในสัญญาประกันภัยต่อแบบเฉพาะราย หากมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญในกรมธรรม์ประกันภัย ผู้เอาประกันภัยต่อจะต้องแจ้งให้ผู้รับประกันภัยต่อทราบ หรือ กรณีที่มีการตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ผู้เอาประกันภัยต่อจะต้องขอความเห็นชอบจากผู้รับประกันภัยต่อก่อนทุกครั้งไป

3. การให้ผู้รับประกันภัยต่อมีหน้าที่ในการติดตามการดำเนินงานของผู้เอาประกันภัยต่อ (Reinsurer's Duty To Follow The Action of The Direct Insurer or Ceding Company)

การที่ผู้เอาประกันภัยต่อบริหารงานประกันภัยที่ได้เอาประกันภัยต่อออกไป มีผลทำให้ผู้รับประกันภัยต่อผูกพันต่อการกระทำนั้น ดังนั้นผู้รับประกันภัยต่อ จึงมีหน้าที่ติดตามการดำเนินงานของผู้เอาประกันภัยต่อ ว่าได้กระทำโดยสุจริตหรือไม่ หากผู้เอาประกันภัยต่อบริหารธุรกิจประกันภัยโดยเจตนาทุจริต หรือกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ผู้รับประกันภัยต่อไม่ผูกพันต่อการกระทำนั้น กรณีดังกล่าว นอกจากผู้รับประกันภัยต่อจะหลุดพ้นจากรับผิดแล้ว ผู้รับประกันภัยต่อยังมีสิทธิบอกเลิกสัญญาประกันภัยต่อได้อีกด้วย ส่วนผู้เอาประกันภัยต่อต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว สำหรับการกระทำที่ได้ก่อขึ้นโดยจงใจไม่ปกป้องผลประโยชน์ให้กับผู้รับประกันภัยต่อ หรือกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ซึ่งธรรมเนียมปฏิบัตินี้เกิดขึ้นโดยอาศัยหลักแห่งความเป็นธรรมและหลักของความซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน (Fairness And Good Faith) แต่ถ้าผู้เอา

ประกันภัยต่อตาเนินธุรกิจประกันภัยผิดพลาด เนื่องจากตาเนินการโดยประมาณ
เดินเล่นเพียงเล็กน้อย ผู้เอาประกันภัยต่อไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว เพราะ
การกระทำนี้ถือว่ามีผลผูกพันผู้รับประกันภัยต่อ²⁴

4. การทำให้สิทธิผู้รับประกันภัยต่อได้รับข้อมูลหรือรายละเอียด
เกี่ยวกับงานประกันภัยต่อ (The Reinsurer's Right to Information)

จากหลักการที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การที่ผู้รับประกันภัยต่อ
จะพิสูจน์หรือตรวจสอบว่า ผู้เอาประกันภัยต่อตาเนินธุรกิจประกันภัยต่อโดยเจตนา
ทุจริตหรือประมาณเดินเล่นอย่างร้ายแรงหรือไม่นั้น ในทางปฏิบัติการตรวจสอบ
เป็นไปได้ยาก เพราะข้อมูลเกี่ยวกับการประกันภัยไม่ได้อยู่กับผู้รับประกันภัยต่อ
ข้อมูลทั้งหมดผู้เอาประกันภัยต่อเป็นผู้จัดเก็บรวบรวมไว้ รวมทั้งหลักฐานที่ผู้เอา
ประกันภัยต่อเป็นผู้ตาเนินการจัดทำขึ้น

ดังนั้น การแก้ไขปัญหานี้ ก็คือ การทำให้สิทธิผู้รับประกันภัยต่อ
ได้รับข้อมูลหรือรายละเอียดเกี่ยวกับงานประกันภัยต่อได้ตลอดเวลา และให้สิทธิ
ผู้รับประกันภัยต่อตรวจสอบเอกสารหลักฐานของผู้เอาประกันภัยต่อซึ่งเกี่ยวข้องกับ
งานประกันภัยต่อ สิทธินี้ได้มีการกำหนดเงื่อนไขไว้ในสัญญา

หลักนี้ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของการประกันภัยต่อที่ใช้กัน
เป็นหลักสากลระหว่างประเทศ แม้ในสัญญาประกันภัยต่อฉบับใด ไม่ได้กำหนดไว้
ชัดแจ้งหรือไม่มีการกำหนดไว้เลย ผู้รับประกันภัยต่อก็ยังคงมีสิทธิตรวจสอบและ
ขอทราบรายละเอียดเกี่ยวกับงานประกันภัยต่อได้อยู่นั่นเอง²⁵

5. ผู้เอาประกันภัยต่อมีภาระผูกพันในการรับเสี่ยงภัยบางส่วน
ก่อนที่จะประกันภัยต่อออกไป (Obligation to Carry a retention)

วัตถุประสงค์ของการประกันภัยต่อประการหนึ่ง ก็เพื่อให้
ผู้เอาประกันภัยต่อรับความเสี่ยงภัยในส่วนที่เกินความสามารถทางการเงินที่จะ
รับเสี่ยงภัยไว้ ไปด้วยกับผู้ประกันภัยรายอื่น ดังนั้น การประกันภัยต่อจะเป็นการ

²⁴Gerathewohl, Ibid, p. 479

²⁵Gerathewohl, Ibid, p. 480

กระจายภัยออกไป ไม่เช่นนั้นเป็นการสละภัยนั้นทิ้งเสีย ถ้าผู้เอาประกันภัยต่อโอนการ
 เสียภัยนั้นไปทั้งหมด ภัยไม่เก็บภัยไว้เสี่ยงเองบ้าง จะทำให้ ผู้เอาประกันภัย
 ต่อไม่อยู่ในฐานะของผู้เอาประกันภัยต่อ แต่จะอยู่ในฐานะของคนกลางประกันภัย
 (Intermediary) ระหว่างผู้เอาประกันภัยกับผู้รับประกันภัยต่อ²⁶ แม้ว่า
 ความสัมพันธ์ทางกฎหมายจะเป็นไปตามหลักนิติกรรมและสัญญา นั่นคือ ผู้เอา
 ประกันภัยต่อมีนิติสัมพันธ์กับผู้เอาประกันภัยตามสัญญาประกันภัยฉบับแรก และผู้เอา
 ประกันภัยต่อมีนิติสัมพันธ์กับผู้รับประกันภัยต่อตามสัญญาประกันภัยต่อก็ตาม และถึง
 แม้ว่า ผู้เอาประกันภัยต่อจะได้อำนาจจากการส่งงานให้ผู้รับประกันภัยต่อทั้งหมด
 ภัยไม่เก็บภัยไว้เสี่ยงเองเลย การที่ได้ก็จะเป็นค่านายหน้าจากการประกันภัย
 ต่อ ไม่ใช่อำนาจจากการรับประกันภัย (Underwriting Profit) ซึ่งเป็นราย
 ชาติที่ไม่ได้เกิดจากการประกอบธุรกิจประกันโดยตรง

กรณีที่ไม่ได้กำหนดการรับเสี่ยงภัยไว้เองในสัญญาประกันภัย
 ต่อ ผู้เอาประกันภัยต่อยังคงมีภาระผูกพันที่จะรับเสี่ยงภัยบางส่วนในสัดส่วนที่
 เหมาะสม ("Appropriate" share in the risk) ซึ่งสัดส่วนที่เหมาะสม
 อาจกำหนดโดยวิธีอนุญาตตุลาการ ซึ่งการพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการกำหนด
 สัดส่วนรับเสี่ยงภัยเอง เกิดขึ้นน้อยมากในทางปฏิบัติ

อายุความสัญญาประกันภัยต่อ

ความหมายของอายุความ

อายุความเป็นสิ่งที่กฎหมายกำหนดขึ้นมา เพื่อให้ผู้ประสงค์จะใช้สิทธิ
 ตามกฎหมายได้ใช้สิทธิเรียกร้องให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่กำหนดซึ่งอายุความ
 นี้กล่าวไว้เป็นหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่
 พ.ศ. 2535 ดังนี้

²⁶Gerathewohl, Ibid, p. 482

"มาตรา 193/9 สิทธิเรียกร้องใด ๆ ถ้ามิได้บังคับภายในระยะเวลาที่กำหนดสิทธิเรียกร้องนั้น เป็นอันขาดอายุความ"

เนื่องจากกฎหมายมิได้ให้คำจำกัดความของอายุความไว้ จึงมีนักนิติศาสตร์หลายท่านอธิบายความหมายหรือคำจำกัดความไว้ต่าง ๆ กัน เช่น ดร.ประกอบ หุตะสิงห์ อธิบายความหมายของอายุความไว้ว่า

"อายุความ คือ ระยะเวลาที่กำหนดไว้ว่าสิทธิเรียกร้องจะต้องฟ้องร้องเสียภายในกำหนดเวลานี้ ถ้าปล่อยทิ้งไว้จนเกินกำหนดก็ฟ้องร้องบังคับไม่ได้ ซึ่งเรียกว่า คดีขาดอายุความ"²⁷

อาจารย์เข็มชัย ชูติวงศ์ และอาจารย์บรรศักดิ์ อุวรรณโณ กล่าวถึงอายุความว่า

"อายุความ คือ การที่กฎหมายกำหนดเวลาว่า สิทธิเรียกร้องในหนี้สินหรือสิทธิใด ๆ ต้องนำมาฟ้องร้องภายในกำหนดเท่านั้นเท่านั้น อายุความจึงเป็นระยะเวลาหนึ่งที่ยังบังคับไว้เกี่ยวกับการฟ้องร้องบังคับตามสิทธิ การนับอายุความจึงต้องนับทบัญญัติเรื่องระยะเวลามาใช้ ในกรณีที่เจ้าของสิทธิมิได้ฟ้องบังคับตามสิทธิเสียภายในอายุความก็จะฟ้องอีกไม่ได้ เรียกว่า คดีขาดอายุความ"²⁸

การนับอายุความของสัญญาประกันภัยต่อ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดอายุความสำหรับการเรียกร้องสิทธิตามสัญญาประกันภัยไว้ เฉพาะสัญญาประกันวินาศภัยเท่านั้น ตามมาตรา 882 ซึ่งบัญญัติว่า

"ในการเรียกให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทน ท่านห้ามมิให้ฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนดสองปี นับแต่วันวินาศภัย

²⁷ไชยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 739

²⁸ไชยยศ เหมะรัชตะ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 740

ในการเรียกห้าชั่งหรือห้าคืบเบี้ยประกันภัย ท่านห้ามมิให้ฟ้องคดีเมื่อ
พ้นเวลาสองปี นับแต่วันซึ่งสิทธิจะเรียกห้าชั่งหรือคืบเบี้ยประกันภัยถึงกำหนด"

อายุความในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน หรือค่าเบี้ยประกันภัยใน
สัญญาประกันวินาศภัย กฎหมายกำหนดให้ฟ้องร้องบังคับคดีภายในสองปี แต่สำหรับ
สัญญาประกันภัยต่อ หรือแม้แต่สัญญาประกันชีวิต ไม่ได้มีกฎหมายกำหนดอายุความ
ฟ้องร้องบังคับคดีไว้ ทำให้เกิดปัญหาว่า หากมีการฟ้องร้องบังคับคดี คู่กรณีใน
สัญญาประกันภัยต่อจะใช้สิทธิฟ้องร้องบังคับคดีได้ภายในระยะเวลาเท่าใด ผู้เขียน
เห็นว่าอายุความจะมีระยะเวลาเท่าใดนั้นน่าจะมีประเด็นที่ต้องพิจารณา

2 ประเด็น คือ

1. ระยะเวลาในการนับอายุความควรมีระยะเวลาเท่าใด
2. การนับอายุความเริ่มนับตั้งแต่เมื่อไร

อายุความสัญญาประกันภัยต่อ ไม่ควรจะเป็นอายุความเดียวกับ
สัญญาประกันวินาศภัย เพราะเหตุว่า นี่เรื่องใดก็ตามที่มีกฎหมายบัญญัติอายุ
ความไว้เป็นการเฉพาะแล้ว การนับอายุความในเรื่องนั้นต้องเป็นไปโดยเคร่งครัด
แม้หนึ่งนั้นจะใกล้เคียงกับหนึ่งที่มีอายุความกำหนดไว้ก็จะนำอายุความตามนั้น มาใช้
อนุโลมเป็นอายุความเดียวกันไม่ได้ ต้องถือเป็นกรณีหนึ่งนั้นไม่มีกฎหมายกำหนด
อายุความไว้²⁹ ดังนั้น แม้สัญญาประกันภัยต่อจะถือว่าเป็นสัญญาประกันภัย
อย่างหนึ่งซึ่งมีลักษณะ เป็นสัญญาประกันวินาศภัย แต่เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับการประกันภัยต่อไว้เลย เราจะนำอายุความในสัญญา
ประกันวินาศภัยมาอนุโลมใช้กับสัญญาประกันภัยต่อ ย่อมจะไม่ถูกต้องนัก การนับ
อายุความสัญญาประกันภัยต่อ ควรจะนำหลักอายุความทั่วไปมาใช้บังคับ ตาม
มาตรา 193/30 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า

"มาตรา 193/30 อายุความนั้น ถ้าประมวลกฎหมายนี้ หรือ
กฎหมายอื่นมิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้มีกำหนดสิบปี"

²⁹ ชาญยศ เหมะรัชตะ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 177

เมื่อสัญญาประกันภัยต่อ เป็นสัญญาที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดแจ้งว่า มีอายุความเท่าใด ดังนั้น ระยะเวลาของการฟ้องร้องบังคับคดี จึงมีกำหนด เวลาสิบปีตามหลักของอายุความทั่วไป เช่นเดียวกับสัญญาประกันชีวิต ซึ่งต่างก็ไม่มีกฎหมายกำหนดอายุความไว้เป็นการเฉพาะ การเรียกร้องเงินจากการเอา ประกันชีวิต จึงต้องกระทำภายในระยะเวลาสิบปีนับแต่วันที่เกิดการตาย³⁰

สำหรับเวลาของการเริ่มนับอายุความ ควรจะเริ่มนับตั้งแต่เมื่อไร นั้น ผู้เขียนเห็นว่า ควรนำหลักในการนับอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์ มาตรา 193/12 มาใช้ในการพิจารณา

"มาตรา 193/12 อายุความให้เริ่มนับแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิ เรียกร้องได้เป็นต้นไป ถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องกำหนดวันกระทำกรอย่างใด ให้เริ่ม นับแต่เวลาแรกที่ฝ่าฝืนกระทำกรนั้น"

ฉะนั้น เวลาที่ผู้เอาประกันภัยต่ออาจบังคับสิทธิเรียกร้องเงินและ ค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัยต่อ ผู้เขียนเห็นว่า ควรจะเป็นเวลาเริ่มต้นที่ ผู้รับประกันภัยต่อต้องรับผิดชอบผู้เอาประกันภัยต่อ

ในสัญญาประกันภัย กรณีสัญญาประกันชีวิต ผู้รับประกันภัยมีความ รับผิดชอบการชำระเงินต่อผู้เอาประกันภัยทันทีที่เกิดการตายของบุคคลที่ระบุไว้ใน สัญญา ส่วนกรณีสัญญาประกันวินาศภัย ผู้รับประกันภัยมีความรับผิดชอบต่อผู้เอาประกันภัย ในค่าสินไหมทดแทนทันทีที่เกิดวินาศภัย อดีตราค่าสินไหมทดแทนตามความเสี ยหายที่เกิดขึ้นจริงในเวลาและสถานที่วินาศภัยเกิดขึ้น ผู้รับประกันภัยจึงมีหนี้จะ ต้องชำระตั้งแต่วันเกิดวินาศภัย การนับอายุความตามสัญญาประกันภัย จึงเริ่มนับ ตั้งแต่เวลาที่ผู้เอาประกันภัยอาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้ตามกฎหมาย คือ นับ ตั้งแต่วันที่เกิดความเสียหายตามที่ระบุในกรมธรรม์ประกันภัย แต่ในเงื่อนไขสัญญา ประกันภัยต่อ ผู้รับประกันภัยต่อจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความรับผิดชอบที่ผู้เอา

³⁰ รุทธิ จรรย์โรกมล, "การเรียกร้องเงินและชดใช้ค่าสินไหมทดแทน จากการเอาประกันภัย," วารสารสำนักงานประกันภัย 10 (กรกฎาคม - กันยายน), หน้า 37-42

ประกันภัยต่อมีต่อผู้เอาประกันภัยตามจำนวนที่ได้ตกลงกันไว้ ดังนั้น ความรับผิดชอบจะเกิดขึ้นต่อเมื่อ ผู้เอาประกันภัยต่อยอมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เอาประกันภัย ซึ่งเท่ากับว่าจะต้องมีการชำระเงินค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เอาประกันภัยก่อน ผู้เอาประกันภัยต่อ จึงจะสามารถเรียกร้องให้ผู้รับประกันภัยต่อชดเชยค่าสินไหมทดแทน ตามอัตราส่วนที่ได้ตกลงกันไว้

ดังนั้น อายุความในการเรียกร้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนในสัญญาประกันภัยต่อ มีกำหนดระยะเวลาสิบปี นับแต่วันที่ผู้เอาประกันภัยต่อได้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เอาประกันภัยแล้ว

กฎหมายอังกฤษ ได้กำหนดระยะเวลาในการฟ้องร้องบังคับคดีเกี่ยวกับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนในสัญญาประกันภัยต่อไว้ใน Limitation Act 1980 ว่า ระยะเวลาในการฟ้องร้องบังคับคดีให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนในสัญญาประกันภัยต่อ จะต้องกระทำภายในหกปีนับแต่วันที่ผู้เอาประกันภัยต่อได้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนไปแล้ว (six years from the date the reassured pays the claim)

สำหรับการเรียกร้องค่าเสียหายหน้าประกันภัยต่อ ในกรณีที่มีสัญญาประกันภัยต่อกระทำโดยผ่านคนกลางประกันภัย ได้มีแนวคำพิพากษาฎีกาวางบรรทัดฐานเกี่ยวกับอายุความในการฟ้องร้องบังคับไว้แล้ว เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1183/2509 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 165 (1) และ (7) เป็นบทบัญญัติให้บุคคลเรียกเอาค่า เช่น ค่าที่ได้ส่งมอบของ ค่าทำของ ฯลฯ หรือไม่ก็เรียกเอาสินจ้าง แต่ไม่ได้บัญญัติให้บุคคลเหล่านั้นเรียกเอาค่าบาเหน็จ บาเหน็จบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 845 ซึ่งเป็นเรื่องของนายหน้า ดังนั้น นายหน้ากับบุคคลที่กล่าวไว้ในมาตรา 165 (1) และ (7) จึงไม่เหมือนกัน การอ้างสิทธิเรียกร้องจึงไม่เหมือนกันไปด้วย โจทก์ก็เรียกร้องเอาค่าบาเหน็จ และไม่มีกฎหมายบัญญัติอายุความไว้เป็นอย่างอื่น จึงมีอายุความ 10 ปี³¹

³¹คำพิพากษาฎีกา ประจําพุทธศักราช 2509 (กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา, 2510), หน้า 1443.